

Šan Sa

DUŠA CITRE

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

■ Laguna ■

Naslov originala

Shan Sa
LA CITHARE NUE

Copyright ©

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

Velike najezde varvarskih naroda započele su u III veku. Franci, Alemani, Huni, Goti, Germani i Vandali upali su na Zapad i uzdrмали Rimsko carstvo. Odrakavši se 476. prestola, Romul Avgustul je označio njegovu propast.

U istom tom razdoblju nomadska plemena Sjanbej, Songnu, Di i Đijang okomila su se na Kinesko carstvo. Ona su najpre izazvala pad dinastije Han, a zatim i dinastije Đin, i primorala Kineze da napuste svoju zemlju i sklone se južno od reke Jangce. Zemlja je tada podeljena na dva dela. Nomadska plemena severno od reke prihvatila su kinesku kulturu. Preuzela su kinesku upravu i pismo i osnovala svoja kraljevstva. Južno od reke Kinezi su nastavili da se okupljaju oko sina neba, cara koji je vlast dobio od boga.

Kraljevstva na severu i dinastije na jugu upustili su se u žestoke borbe. Sukob između Severa i Juga pratilo je mnoštvo građanskih ratova. Plemena su se borila između sebe radi proširenja teritorije. Na jugu su vlastelini koristili i najmanju priliku za ustanak i otimali se o carski presto.

Na severu je osnovano šesnaest kraljevstava. Njihov broj se smanjivao tokom višegodišnjeg sukoba. Na jugu su se dinastije Istočni Đin, Song, Ći, Lijang i Čen smenjivale ubrzanim tempom građanskih ratova. Dve stotine godina kasnije Jang Ćijan, ministar kineskog porekla, silom je zaseo na presto jednog kraljevstva koje su osnovali nomadi. On je objedinio Sever, pobedio Jug i 589. ujedinio dve Kine.

Jedan

Godina 400, dinastija Istočni Ćin

Vojaska ide uzvodno uz reku Jangce. Konji njište, kola škripe, konjanici i pešaci galame. Džinovski udav odmiče polako, puzeći.

Mlada Majka drema u kolima prekrivenim crnim platnom. Izgubila je predstavu o vremenu i više ne primećuje smenu godišnjih doba. Vojni drum je mračan i hladan prolaz odvojen od ostatka sveta. Zvuk roga, koji najavljuje polazak i zaustavljanje, i bubnjanje doboša, koji naređuju napad i povlačenje, određuju ritam vojničkog života. Mlada Majka ne zna za radost. Ona poznaje samo tugu. Bespomoćna i nezaštićena, prinuđena je da prati svoje otmičare.

Obrazi su joj upali. Šum brzog okretanja točkova i bojažljivi žubor reke ispunili su joj telo. Ruke i noge joj otiču. Grudi su joj nabrekle i bole je. Trbuh joj se pretvara u brdašce spremno da izbljuje vodu i krv. Život u njoj vodi žestoku borbu protiv smrti. Dugim kanapom pronađenim na bojnopolju čvrsto je privezala veliki trbuh za slabašno telo koje se drži za tanak kičmeni stub.

Boji se da će se dete odvojiti od nje i ispasti iz kola. Na putu, tamo kuda prolazi vojska, nema više ni bogatih ni siromašnih; ima leševa, izgladnelih i skitnica. Konji se guraju, kola i kolica idu jedna iza drugih, pešaci trče u zbijenim redovima. Kralj tame odneće ranjene i bolesne, sve one koji padnu i prekasno ustanu, sve one koje su ostavili za sobom.

Kola se tresu i ljuljaju. Točkovi škripe zbog brazdi na putu. Mlada Majka otvori oči i uhvati se za trbuh. Strela se iznenada zarije u krov i njen vrh pocepa platno. Mlada Majka priguši vrisak. Kola se zaustave. U daljini odjekne zvuk roga koji naređuje napad. Ratni pokličići, u početku tihi, postaju sve jači, a onda sve bliži. Čuje kako kočijaš besno šiba mazgu. Kola zastenju i ponovo krenu.

Utroba joj se snažno grči. Bol je primorava da se presamiti. Curi joj voda između butina. Druga strela probije krov. Ona sklizne na zemlju, sklupča se.

Čuje se dugi galop, a onda uzvik nekog vojnika:

„Vatra! Vatra!“

Drugi mu odgovori:

„Odapeli su zapaljene strele na kola sa žitom!“

Tlo podrhtava pod konjskim kopitima.

„Požurite! Žene i žito u selo!“

Vatra je osvetlila noć. Iscrtava crvene cvetove na crnom platnu. Njihove ljubičastocrvene latice rastu i rasipaju se. Mlada Majka ne može da dođe do daha. Ne razlikuje više šum točkova od njištanja konja i trčkaranja vojnika koji uzvikuju kratka naređenja. Žagor je postao zaglušujući,

nepodnošljiv. Ona zažmuri. Njena prababa se porodila u kolima za kojima su jurili konjanici jednog nomadskog plemena naoružani strelama. Umrta je na licu mesta i beba je morala da sisa mleko mrtve žene.

Jesu li na njenu porodicu bačene zle čini?

Potiče iz jedne ugledne porodice iz Središnje ravnice. U njenim venama teče krv svih plemića poznatih pod imenom Visoka Vrata. Visoka Vrata se druže i međusobno venčavaju od najdavnijih vremena. Pošto predstavljaju najvišu kastu u kineskom društvu, ne plaćaju porez dvoru, nemaju nikakve obaveze prema carevima i žive na selu, gde sami obezbeđuju sebi sve što im je potrebno.

Njeni preci su imali velika imanja u Središnjoj ravnici. Konjanik je morao da galopira petnaest dana kako bi obišao njihove posede sačinjene od šuma, pašnjaka, polja, sela i vila. Kad su varvari potukli do nogu kinesku vojsku, klan je napustio Središnju ravnicu, prešao preko Jangcea i sklonio se na južnoj obali. Tamo je osnovana nova dinastija pod nazivom Istočni Đin.

Zahvaljujući znoju kojim su prognanici natapali zemlju na jugu, niklo je bezbroj novih gradova. Visoka Vrata su izgubila bogatstvo, ali sačuvala navike pripadnika svoje kaste – žive daleko od nove prestonice i proizvode sve što im je potrebno. Dok su čekali ponovno osvajanje Severa, naredili su da se iskrče šume, navodne brežuljci i isušne močvare. Palate, hramovi i vrtovi viši

su i otmeniji od onih ostavljenih varvarima. Kako je klima blaga, a zemlja plodna, sa uspehom se gaje pirinač, pamuk i svilena buba; tkačke i zlatarske tehnike raširile su se među narodom. Razvila se trgovina. Pošto su se obogatili, trgovci su postali uticajniji, premda pripadaju najnižem sloju društva.

Visoka Vrata preziru promene. Njihov život je ostao isti. Vojne težnje prepuštaju caru i namesnicima. Pesništvo, slikarstvo, muzika, igranje goa i proučavanje metafizike omiljene su im rasonode. U proleće idu na izlete na obalu jezera i posmatraju bele rode kako lete u magli; leti, na mesečini, sviraju lautu i sviralu; u jesen priređuju nadmetanja u pesništvu, prinose žrtve levanice i jedu sirovu ribu isečenu na tanke trake; zbog umilnih pesama Juga, novi naraštaji ne žele više da se vrate u Središnjju ravnicu, njenjoj oštroj zimi i snežnim mećavama.

Mlada Majka nije ništa okusila od prethodnog dana, ali ne oseća ni glad ni žeđ. Pipa rukom ispod sedišta, odakle izvuče torbu od ovčije kože. Smuči joj se od njenog snažnog mirisa. Mora da jede kako bi imala snage za porođaj. Prisili se da prinese čaturicu ustima i otpije gutljaj kisele vode. Uzme kuglicu već osušenog pirinča i istegne vrat kako bi zrna lakše prošla. Razmišlja o mirisnom čaju od zelenih šljiva koji je nekada pila leti iz šolje od belog ahata. Pri-seća se svih čajeva pripremanih u zavisnosti od godišnjeg doba: čaja od lotosovog semena, hortenzije, prepečenog

susama, dunje i trešnjinog cveta. Žali što nije zauvek sačuvala njihov ukus na jeziku. Zar je mogla da pretpostavi da je raskoš prolazna?

Strele fijuknu i zariju se u platno na kolima. Mazga zanjišti iz sve snage. Mlada Majka se priljubi uz pod. Odavno nije čula vesti o mužu. Ne zna da li je živ.

„Ah!“

Zadrhti kad čuje kočijašev jauk. Otpuzi do zastora i podigne ga. Strela se zabila u crnu priliku u visini ramena. Uprkos rani, kočijaš čvrsto drži uzde jednom rukom, a drugom šiba mazgu.

Vojnici su poseban soj. Poput ptica koje lebde iznad reke Jangce i odleću u planinu, ni oni se ne mešaju sa drugima, ne vode običan život. Ne poznaje tog mladića i ne zna kako mu je ime. Mada tuđinci, postali su saputnici na tom drumu smrti. Zašto ne zaustavi kola? Zašto ih ne ostavi i ne pobegne? Zašto je uporno i dalje vozi? Točkovi škripe i okreću se. Usredsređen i ćutljiv, on se probija kroz noć, ne pogledavši nijednom iza sebe.

Pre nego što joj je muž otišao, tražila je da joj ostavi oštar bodež.

„Zašto?“, pitao ju je.

„Iako si me oteo protiv moje volje, postala sam ti žena i prihvatila sam svoju sudbinu. Ako me tvoji neprijatelji uhvate i ako budu hteli da me ponize, želim da imam mogućnost da se ubijem. Neću da te osramotim.“

Nije je razumeo.

„Baš si lepa sa tim svojim belim ručicama“, odvratio joj je. „Pođi s onim ko ti ponudi šator i činiju pirinča. Zaboravi me.“

Mlada Majka zaječi. Opet oseća bol u donjem trbuhu, ali je on podnošljiviji od straha da će se poroditi okružena vatrom i strelama.

Prvo čega se seća iz detinjstva jesu srebrne šerpice na peći od terakote. Služavke u ružičastoj i zelenoj odeći raspirivale su žar na smenu. Čajevi od lekovitog bilja ključali su na vatri ili su se hladili pored plamena, ispunjavajući sobu slatkastim i gorkim mirisom. Mama-Liju bi joj prišla sa časom. Pogled joj je bio blag, ali je njeno lice odisalo strogošću.

„Popijte, gospođice“, prošaputala bi kroz stisnute usne. „Bolesni ste... teško ste bolesni. Otvorite usta... Tako...“

Taj glas ju je plašio i paralisao dok joj se časa približavala.

Ne obazirući se na suze koje su joj se slivale niz obraze, Mama-Liju bi je podigla i sipala joj crnu tečnost u usta. Čaj je bio toliko gorak da bi se zagrcnula. Zujalo joj je u slepo-očnicama. Glas Mama-Liju dopirao je do nje s prekidima:

„Pijte... i ozdravićete... Imaćete lepog muža i mnogo dece...“

Mama-Liju bi se onda vratila do peći i pripremila još jedan čaj.

„Popijte i ovaj. Inače nećete moći da hodate...“

Sva uplakana, opet bi poslušno otvorila usta. Preplavila bi je gusta i crna tečnost. Vrtelo joj se u glavi, a srce snažno

lupalo. Mama-Liju joj ne bi obrisala musavo lice, nego bi se vratila sa trećom časom.

„Ovaj će vam ugrejati stopala i šake i ojačati jetru.“

Zaboravljala je da stegne zube i puštala je Mama-Liju da radi s njom šta hoće. Tela obliivenog znojem, pala bi na jastuk i spavala sve dok je Mama-Liju ne bi probudila zbog novog čaja.

Mama-Liju je bila robinja; nisu znali ni kako se zove ni koliko ima godina. I pored toga, za pojasom je nosila veliki bronzani prsten na kome su bili nanizani ključevi od svih kuća. Zvuk njene vlasti išao je ispred nje; ključevi bi zazveckali pre nego što bi se pojavila. Kada bi sela i uzela četkicu, to nije radila zato da bi pisala kaligrafiju ili slikala. Vodila je dve knjige računa: jednu za vilu na selu, drugu za kuću u gradu. Zli jezici su govorili da je udaljila dedu od njegovih žena kako bi lakše uticala na njega. Mama-Liju je obilazila polja i nadgledala najpre setvu, a onda i žetvu. Prebrojavala je vreće pirinča i trube lanene, pamučne i svilene tkanine koju su predavali seljaci nastanjeni na porodičnoj zemlji. Sapeke* dobijene od trgovaca nizala je na uzice duge kao zmije i delila domaćicama u kućama dedinih supruga. Jednom mesečno utovarila bi u čamac vreće s povrćem, voćem, orasima i pirinčem i išla u grad. Odsela bi kod dede i zavela red u njegovoj kući. Pošto je Mama-Liju smatrala da niko ne ume da se brine o maloj gospođici, vodila ju je sa sobom; niko se nije usuđivao da ih zadrži.

* Okrugli novčići sa četvrtastom rupom na sredini. (Prim. prev.)

Vezana za Mama-Liju čvrsto kao ključ za njen pojas, opijala se njenim zvonkim glasom, zavljučila joj se pod suknju i igrala između njenih nogu. Kada bi njene hrapave ruke prešle preko njenog lica, zapljusnula bi je bujica prijatnih osećanja. Od svih dedinih unuka, poteklih od različitih žena, Mama-Liju je volela samo nju. Zabrinuto je bdela nad njom, smatrala je da je previše mršava, bleđa, ćutljiva. Posmatrala ju je, ne trepćući, kako jede i pažljivo bi je ušuškala pre nego što bi zaspala pred vratima njene sobe.

Za pojasom je nosila pozlaćeni bronzani ključ u obliku stonoge. On je otvarao vrata sobe u kojoj je čuvano porodično blago. U njoj je bio niz ormana od mirisnog drveta, otpornih na bube i vlagu, sa uspravno poređanim muzičkim instrumentima. Mama-Liju je pažljivo brisala krpom prašinu sa njih. Instrument u obliku lista banane zahtevao je posebnu brigu. Njegov pohabani i ispućali trup bio je, međutim, najružniji. Mama-Liju je govorila da je ta drevna citra jedna od malobrojnih dragocenosti koje je porodica ponela sa sobom kad je pobešla na jug i da ona sama vredi koliko ceo jedan grad.

Mama-Liju je pevušila prijatne melodije. Ona nije bila Kineskinja, nego pripadnica jednog divljeg plemena s krajnjeg juga. Kao mala, pevala je oponašajući njen naglasak, a Mama-Liju bi oduševljeno zažmurila i lupkala rukom po butini, kao da sluša najlepšu muziku.

Otvorivši jednog jutra oči, devojčica je videla da je postelja Mama-Liju na pragu njene sobe prazna. Sunce se probijalo kroz prečage na prozorima i padalo na čaršave

na kojima je još bio trag njenog tela. Fina zlatasta prašina kovitlala se iznad otiska i najednom je zasvetlucala. Poprimila je oblik usnule žene, a onda se raspršila.

Kasnije su joj rekli da je Mama-Liju te noći umrla. Njeno detinjstvo je odletelo zajedno s njom kao pahulje zrelog maslačka.

Život s druge strane visokih bedema porodičnog imanja bio je miran. Magarci i konji su pasli na livadama; guske i kokoške su nosile jaja nasred puta. Drveće je zaklanjalo sela čiji su stanovnici brinuli o pirinčanim poljima i ribnjacima punim riba. Veliko imanje se sastojalo od kuća i vrtova koji su pripadali njenom ocu i stričevima i koji su bili povezani kanalima. Zajedno sa braćom i rođacima trčkarala je naokolo, jahala koze, lovila račiće i brala dudovo lišće za svilene bube.

Na pola dana vožnje brodom odatle nalazio se grad u kome je živio njen deda, grad okružen kamenim bedemima, gde su kanali zamenjivali ulice, a pozlaćene barke konje ukrašene perjanicama. Glave zabačene unazad, brojala je kuće sa raznobojnim gredama i stubićima što su se ocrtavale na nebu.

Deda je stanovao u kući sa nekoliko spratova. Znala je sve slike i freske do najsitnije pojedinosti. Zbog tih pejzaža, slika cveća, životinja, pustolovina trgovaca svilom u pustinji na severozapadu, ilustracija starih pesama i prizora iz istorijskih bitaka i života kraljeva i čuvenih književnika,

činilo joj se da je ta kuća veća od nekog kraljevstva. Njena soba je bila na trećem spratu. Skakala je po drvenim stepenicama zato da bi škripale pod njenom težinom. Kada bi stala na prozor, grad bi se rasprostro pred njom kao najduži oslikani svitak.

U proleće bi se gradske četvrti prekrile cvetovima. Njihove boje, najpre jasno razdvojene, kasnije bi se pomešale. Ponekad, kada bi dunuo povetarac, peteljke bi odletele visoko i spustile joj se na kosu. Leti, za vreme oluje, kanali su se pretvarali u smaragdne trake. U jesen, u noćima punog meseca, odraz kuća na vodi izgledao je kao velika srebrnkasta zmija. Ona je gmizala oko nje, pokazivala joj svoje šarene pruge i zasmejala je. Zimi su trgovci udavali ćerke i prikazivali svoje bogatstvo. Ceo grad se tiskao na dokovima kako bi video prolazak čamaca natovarenih mirazom. Zlatno posuđe, vaze od žada, drveće od korala i nameštaj od dragocenog drveta ukrašen sedefom i draguljima promicali su rekom uz zvuke praznične muzike. Kada bi na kraju došle na red trube svile, deca bi stala da viču i ciče, muškarci su nabirali obrve i čupkali bradu, a žene bi zanemele od zavisti.

Jedino je plemstvo smelo da uživa u svili, čiji je dodir nežan, ali vatren poput plamena i osvežavajuć poput bambusove šume. Narodu je carskim proglasom zabranjeno da je nosi i svako ko bi prekršio taj propis bio bi osuđen na smrt. Čak su i najbogatiji trgovci mogli da je pokazuju samo u svojim prodavnicama, kao neko umetničko delo.

Kao mala, obožavala je svilu. Kad bi dedine tkalje došle da mu ponizno ponude svoja najnovija dela, gazila je po njoj, grlila je i obmotavala oko sebe. Zgrabila bi jedan kraj trube i naglo povukla. Rasuli bi se šareni talasi. Svila ima nežne nazive, u zavisnosti od vrsta tkanja. Mnoge je znala napamet i recitovala ih je kao neku dugu pesmu: „Kasni sneg, kruška u cvetu“, „San o mostu od kamelija“, „Senka vrba“, „Lutajući letnji oblaci“, „Pesma vuga, zelena magla“, „Mlad mesec“, „Lotosova bara“, „Miris jeseni posle kiše“, „Vodopad hrizantema“, „Lenje orhideje“...

Žene iz porodice Visoka Vrata, govorio je njen deda, koji joj je kupovao sve što bi poželela, lepše su od najfinije svile.

Taj deda, rođen za vreme bežanije, voleo je veselja. Osim što je bio nadaren za poeziju i slikarstvo, izvanredno je svirao mandolinu sa četiri žice. Na selu mu je bilo dosadno i zato je stanovao u gradu, gde su danonoćno priređivana slavlja. Barka sa platnom ukrašenim vezom bila mu je treća kuća. Voleo je da plovi kanalima rano ujutru kako bi se divio promenljivim bojama zore, da klizi ispod mostova i ispisuje po vodi kaligrafiju pomoću drške lepeze o koju su se odbijali sunčevi zraci.

Žene su vrebale njegov dolazak s prozora; mahale su mu maramicom i bacale na pramac bukete cveća u koje bi sakrile ljubavne pesme. Birao ih je na osnovu lepote stihova. Kada bi prišao nekoj kući, te čuvene kurtizane, koje su okrutno skrivale svoja lepa lica kad su izlazile, žurile su da ga dočekaju gologlave.

Bele i nežne ruke pružile bi mu tople peškire između zavesa od bisera i spirala od tamjanovog dima, a zatim bi donele zlatno i srebrno posuđe sa tankim listovima sirove ribe raspoređenim u obliku različitih cvetova. Posle popodnevnog odmora, zabavljali bi se igrama reči uz zvuke malog gonga i gubitnik bi morao da iskapi svoju čašu vina. Razdragan ili pijan, njen deda bi svirao mandolinu od slonovače čiji je trup podsećao na žensko telo i pevao pesmu koju bi sastavio na licu mesta. Kao što zlatarev ugled povećava vrednost dragulja, i kurtizane koje je slavio u svojim pesmama mogle su više da zarade.

Kada bi pala noć, u dedinoj kući bi zavlado živost. Raznobojni čamci, nalik šarenim oblacima u suton, pristizali su sa svih strana. Vetar je duvao u duge rukave prilika na pramcima i njihao im rubove tunika. Gosti sa visokim punđama, lica prekrivenog belim puderom, tamnocrvenih usana i očiju naglašanih crnom crtom, nehajno su mahali lepezama od perja egzotičnih ptica kao nebeski besmrtnici dok idu na gozbu koju je kraj Ribnjaka od jaspisa priredila Božanska majka zapada. Čamci bi pristali uz dok. Oslanjajući se na ruke slugu, iskočili bi na kopno. Klepetali su sandalama od dragocenog drveta. Visoke potpetice napunjene mirisnim prahom ostavljale su pri svakom koraku beli lotos na stazi popločanoj crnim kamenjem. Seli bi na verandu okrenutu prema kanalu, pili vino, jeli sirovu ribu iz reke Jangce i raspravljali o besmrtnosti i alhemiji. Noć bi odmakla. Izašao bi mesec. Plutajući fenjeri spustili bi se kanalom vrteći se ukrug i najavljujući dolazak čuvenih

kurtizana. Njihove šiljate barke izronile bi iz mraka. Lica zaklonjenog velom, poklonile bi se da pozdrave okupljene, otpevale bi jednu pesmu uz pratnju mandoline i njihovi čamci bi onda nestali uz svetlucanje odraza u vodi.

Deda i otac nisu mogli da žive zajedno. Njen deda, čovek zvonkog glasa, odlazio je kasno na spavanje i rano je ustajao. Mogao je da raspravlja do zore o položaju zvezda, pa da onda luta kanalima kako bi dočekao izlazak sunca. Za razliku od njega, njen otac se rano povlačio, a kasno ustajao i izbegavao je prijeme i gozbe. Bio je bled, sklon čulnim zadovoljstvima i tih, i imao je pospan pogled. Horoskopski znaci im se nisu slagali: jednim je vladalo drvo, a drugim metal. Kada bi se njih dvojica posvađali, dedina braća bi rekla da je „oštrica“ ponovo udarila „drvo“. Oca je uspela da upozna tek pošto su Mama-Liju i deda umrli.

U barci nije sedeo. Legao bi na pramac, ispod sunco-brana. Ljuškajući se ujednačenim ritmom, približili bi se jednom divljem ostrvu oivičenom trskom koje bi se iznenada pojavilo na horizontu. Kada bi otac i ćerka pristali, oko nje bi se odmah stvorila šuma užurbanih nogu. Okačila bi se o očev dugi rukav. Glasovi bi pozdravili njenog oca, a onda bi se obratili njoj:

„Kako je gospođica lepa!“

Pocrvenela bi i sakrila lice u nabore njegove tunike. Na ostrvu je postojala velika pijaca. Devojčica bi otišla da vidi ptice i majmune i posmatrala bi oca kako kupuje oblutke za kamene mastionice i komade drveta za citre. Tamo su se sretali obrazovani ljudi niskog porekla koji su zarađivali

za život tako što bi s vremena na vreme prodali neku kaligrafiju ili sliku. Visokim Vratima je bilo zabranjeno da se druže sa ljudima nižeg položaja, ali je ta zabrana na njenog oca imala suprotno dejstvo. Zvao ih je da jedu i piju s njim. Nazdravljao je s njima, nazivao ih braćom i poklanjao im citre i mastionice koje je napravio sopstvenim rukama.

Otac bi se šetao naokolo, a ona bi ga pratila, priljubljena uz njega. Najbogatiji su imali kolibe, dok su siromasi izlagali drangulije na bušnim asurama. Bilo je mnogo prodavnica poludragog kamenja. U njima su mogli da se kupe blokovi žada, ružičasti i žuti kristali, tirkiz i lapislazuli. Njen otac je tražio crne oblutke izvađene sa blatnjavog jezerskog dna. Opijao bi ih, odmerio na dlanu, oslušnuo kako odjekuju i osmotrio njihove boje i žilice. Isečeni i uglačani na toci-lu, ti obluci su se pretvarali u mastionice sa izrezbarenim ukrasima. Trljanjem štapića od borove smole i čađi dobijalo se crno mastilo za kaligrafiju i slikanje.

Njen otac je zanemarivao sve sinovlje obaveze i nije učestvovao na porodičnim ručkovima i večerama, osim na velikim proslavama. Ne obazirući se na primedbe ostalih članova porodice, radije se bavio fizičkim poslovima predviđenim za niže slojeve, za robove. Sagradio je kolibu od slame usred bambusove šume. U njoj je provodio dane okružen nedovršenim citrama, kamenim mastionicama i grnčarijom upravo izvađenom iz peći. Za razliku od ostalih pripadnika Visokih Vrata, koji imaju punačke ruke i mogu da podignu jedino lepezu od perja, otac je imao kratke i snažne šake kadre da rukuju noževima, rendeima,

testerama i čekićima. Ružni i tamni predmeti dobijali su među njegovim prstima oblik, skladne srazmere, sjaj, životnost i boju.

U vedrim noćima, kad je mesec lep, svirao je citru u bambusovoj šumi i pio. Kako se opijao, leva ruka mu je sve brže klizila po žicama koje je okidao desnom. Nizali su se duboki i dugi tonovi; pretvarali su se u šum talasa, žubor reke. Razaznavalo se njištanje konja i sudaranje oružja, što se nadovezivalo na oštre krike ptica koje su letele preko neba.

Ona je sedela nasred kolibe. Pijani otac bi spavao pored nje dubokim snom. Odvažila bi se da uzme citru i oponaša njegove pokrete. Nespretno bi prelazila ručicama preko žica. Milovala ih je, povlačila, pritiskala, hvatala i trljala prstima. Začula bi se muzika. Nežna i stidljiva, lakoverna i vesela pesma žene na pragu života.

Devojka je plesala podignutih ruku ispred ovalnog ogledala. Dugi rukavi su se njihali, a nabrana haljina se otvarala poput božura. Ona iznenada zastade i priđe ogledalu. Dve pletenice uvezane šarenim trakama iscertavale su dva buketa kamelija na njenom potiljku. Zlatni listić izrezan u obliku zrikavca svetlucao joj je između obrva. Na obrazima je imala tanak sloj svetloružičastog pudera, a na sredini usana dva narandžastocrvena kruga, nalik na dve latice šljivinog cveta. Ugledavši svoj lik, pocrvene. Prekri lice

rukama i spusti se na prostirku. Već je imala četrnaest godina i upravo su joj saopštili radosnu vest za svaku ženu.

Horoskopi su proučeni i potvrđena je veridba. Posredovala je njena tetka, čiji je muž pripadao veoma uglednom klanu Vang. Mlada Devojka će se udati za dečaka iz porodice Vang, koji je od predaka nasledio zvanja i veliko imanje gde u proleće cvetaju čuveni jarkocrveni božuri.

Odmah posle veridbe tetka ju je pozvala na hodočašće. Čak je i njen otac, tako nedruštven, bio primoran da se pridruži povorci. Posle dvodnevne plovidbe čamcem, bacili su sidro i otišli peške do manastira. Pošto su zapalili tamjan i dali prilog monasima, jeli su ispod rascvetalih krušaka na obali reke, gde im se pridružila verenikova porodica pristigla kočijama. Pošto su dugo razmenjivali pozdrave i naklone, članovi dveju porodica seli su s obe strane staze. Odjeknula je muzika i pojavila se grupa plesačica. Ljupko su mahale rukama u dugim šarenim rukavima. Naginjale su se, uvijale i okretale šake obasjane sjajnim mlazom sunčeve svetlosti.

Jela su donošena, ali ih je Mlada Devojka jedva okusila. Neprestano je crvenela. Sve vreme je držala pognutu glavu, nije se usuđivala da podigne pogled uperen u jela od povrća poslužena u lakiranim kutijama. Njen verenik se nalazio iza zida od plesačica.

Osećala je da je posle hodočašća postala „žena“. Vrtela se pred ogledalom, pitala da li je lepa. Uveče, kada bi legla, ukazalo bi joj se verenikovo lice koje je nazrela između rukava plesačica. Njeni detinji obrazi i ružičaste usne

ponovo bi pocrveneli i srce bi stalo da joj lupa. Uzbudila bi se pri pomisli da će ubrzo deliti istu postelju.

Stigli su pokloni za sreću. Porodica Vang je poslala zlatne potkovice, trube svile, patke i guske. Miraz koji su njeni roditelji pripremili bio je izložen u dvorani; rođaci su dolazili da mu se dive i dopune ga ponekim darom. Mlada Devojka se skrivala u svojoj sobi, ali je odjek pohvala stizao do nje. Njene mlađe rođake brojale su tkanine, zavese, haljine, ogrtače, posuđe i nameštaj i jadikovale zato što još nisu verene.

Kad je pala noć, išunjala se iz svoje sobe. S fenjerom u ruci, tumarala je između nameštaja od plemenitog drveta i otvorenih sanduka punih tkanina, tepiha i posuđa. Na haljinama okačenim na vešalice rukavi su bili rašireni kao leptirova krila, a donji deo rasprostrt u obliku lepeze. Božuri, ptice, drveće, oblaci, planine i mora bili su izvezeni sitnim bodom i obrubljeni zlatnim nitima. Na jednom niskom stolu ugledala je citru u obliku lista banane, trupa premazanog ispucalim tamnocrvenim lakom. Srce joj je zaigralo. Prepoznala je najdragoceniji predmet iz porodične zbirke, onaj koji je Mama-Liju vadila iz ormana i brižljivo brisala kao da je novorođenče. Spustila je ruku na instrument.

„Hvala ti, oče!“, prošaputala je. Suze su joj navrle na oči. Kad se uda, neće više moći da ide s njim na pijacu, bira kamenje i komade drveta! Neće mu više pomagati da pronade alat koji je neprestano gubio, brinuti da na peći uvek ima toplog vina, niti svirati frulu dok on svira citru.

Na citru je bilo stavljeno sedam novih svilenih žica. Kad ih je dotakla, instrument je ispustio dubok, usamljenički zvuk, kao kad se dune u varvarski rog. Nekada je pripadala velikoj pesnikinji Caj Jan, koja je živela oko dvesta godina ranije, u vreme dinastije Han. Među učenicima njenog oca Caj Jonga, čuvenog pesnika, kaligrafa i svirača na citri, bili su ljudi koji će postati vojskovođe i gospodari Kineskog carstva. Kad je dinastija Han propala, nastupilo je vreme podele i krvavih sukoba. Caj Jong je umro u zatvoru. Jedno nomadsko pleme opljačkalo je prestonicu dinastije Han. Gospa Caj Jan odvedena je u stepe na severozapadu. Imala je samo dvadeset tri godine. Dvanaest godina je živela na ledenom vetru i pila jakovo mleko. Rodila je dvoje dece plemenskom starešini. Kad je general Cao Cao, učenik njenog oca, postao novi gospodar Kine, ponudio je nomadima kola puna zlata i belog žada da bi je otkupio. Caj Jan je morala da ostavi decu i vrati se među Kineze. Napisala je osamnaest svita za nomadsku sviralu i ostavila zbirku pesama u kojima je opisala svoju tugu i bol.

Mlada Devojka je plakala od radosti i tuge. Snovi i čežnja za rodnim krajem ispunjavali su joj srce čas toplotom čas hladnoćom. Nije znala sve o životu, a pre svega nije znala da se na horizontu gomilaju oblaci i da će izbiti rat.

Nije znala da je taoistički monah po imenu Sun En saopštio da je dobio božanski zadatak i da je podigao vojsku protiv cara iz dinastije Istočni Đin. Na njegov poziv, upućen svim

taoističkim vernicima, ustalo je osam oblasti. Postavljene su prepreke na putevima; reke su bile prekrivene ratnim brodovima; jedinice naoružanih konjanika galopirale su preko polja kako bi se pridružile pobunjenicima. Carski dvor je poslao generale, a oni su regrutovali zločince i razbojнике da bi ugušili ustanak. Dve vojske su se sukobile na južnoj obali Jangcea.

Jedne noći majka je probudila Mladu Devojku. Carska vojska se približavala njihovom imanju. Ubijala je, pljačkala i palila sve na svom putu. Porodica je morala smesta da krene kako bi se sklonila iza visokih zidina grada koji su čuvali oficiri pristalice nezavisnosti. Mlada Devojka se u zoru ukrcala u čamac. U rukama je stezala kutiju sa citrom gospe Caj Jan; ostavila je za sobom svilene čaršave i haljine mlade neveste. Čamac je podigao sidro i zaronio u jutarnju maglu. Iznenada joj je palo na pamet da joj citra prenosi zlu sudbinu svoje nekadašnje vlasnice.

Senke vojnika podrhtavale su na bedemima. Odjekivali su doboši, zvuk roga i ratni pokliči. Surovi carski vojnici pojaviše se kao jato ptica grabljivica i opkoliše grad. S neba su padala zapaljena đulad izbačena iz katapulte, kanali su goreli. Kad je sunce sedmog dana zašlo iza kruništa, najednom je zavladao tišina. Noć je bila zastrašujuće mirna. Mlada Devojka nije mogla oka da sklopi. Ustala je, uzela citru i vratila se u krevet čvrsto je držeći u naručju.

Kad je sunce bacilo zlatasti veo preko prozora, kanalima se proširila glasina da su namesnikovi vojnici izdali gospodara. Odsekli su mu glavu i predali grad carskoj vojsci.

Vrata njene sobe naglo su se otvorila. Brat joj je rekao da ode u Budinu dvoranu. Porodično svetište bilo je puno sveta. Svi članovi porodice okupili su se tu kako bi se molili. Ona pade ničice na prostirku pored majke. Nije mogla da se usredsredi na molitvu, tražila je očeve oči. Ne našavši ga u masi, provukla se do prozora. Ugledala ga je nasred dvorišta, s mačem u ruci, okruženog naoružanim slugama. Preteći zvuci i zujanje dopirali su sa kanala i širili se oko kuće. Ulazna vrata se iznenada zatresoše i raspadoše u paramparčad. Muškarci koji su vitlali kopljima i sabljama upadoše unutra urlajući. Ona zatvori oči i zapuši uši. Kad ih je ponovo otvorila, vide kako joj se otac tetura i pada na leđa.

„Tata!“

„Ostani ovde!“

Majka je uhvati za rub haljine. Ali obuzeta nekom demon-skom silom, ona se oslobodi i istrča iz dvorane, pa odjuri niz hodnik, ne obazirući se na topot koraka. Čula je kako se vaze lome, nameštaj pada, zavese cepaju, ali uopšte nije osećala strah.

Odnekud se pojavi grupa vojnika. Sablja blesnu kroz vazduh i odseče joj pramen kose. Nema od užasa, ona zatvori oči, napravi korak ulevo i udari u zid. Zid se pomeri i zgrabi je za ramena. Izbezumljena, otvori oči i ugleda nekog niskog oficira preplanule puti. Zenice su mu sijale ispod crnog šlema ukrašenog narandžastim perjem. On je pogleda, odgurnu, naredi vojnicima da je odvedu i zabrani im da budu grubo prema njoj.

Zatvoriše je u jednu sobu; ona se šćućuri u uglu i priljubi uvo uza zid. Galama je prestala, ali bi pri najmanjem šumu pretrnula od straha. Vrata su se otvorila kasno po podne. Njena majka uđe u pratnji vojnika. Reče joj da je kapetan puka izrazio žaljenje zbog smrti njenog oca i da je odlučio da se oženi njegovom ćerkom kako bi popravio grešku koju su napravili njegovi vojnici. Ona obori glavu i ne izusti ni reč. Majka uguši jecaj i ode da joj pripremi sobu za prvu bračnu noć. Mlada Devojka zatraži da joj pripreme toplu kupku. To je bio njen jedini zahtev. Kapetan joj je poručio da to nije neophodno.

Naga, skrivala se ispod čaršava. Soba je bila tako mračna da je izgubila predstavu o vremenu. Spolja je dopirala kuknjava žena; imala je utisak da leži u mrtvačkom kovčegu i da one nju oplakuju. Klizna vrata se pomakoše i uđe neka prilika sa svećom u ruci. Čovek se skinu, dunu u sveću i podiže čaršav.

Dve teške i grube ruke stegoše dojke Mlade Devojke. Nije se usuđivala da se pobuni, niti da diše. Celo telo joj je drhtalo, a onda se ukoči. Iznenada oseti ledena kolena između nogu.

„Mama!“

Onda vrisnu.

Pred zoru neko dunu u rog na vrhu bedema. Muškarac koji joj je postao suprug otvori oči. U sobu su donete dve velike vangle pune tople vode. Sve ju je bolelo, ali ustade i brzo

se obuče kako bi ispunila dužnost udate žene. Čutke stavi muškarčevu glavu na svoje butine i rasplete mu smrdljivu punđu. Duga, jaka kosa raširi se po vangli: bazdila je na znoj, blato, krv i još ponešto. Dugo ju je trljala koricama koje su se penile, masirala mu je kožu glave, sipala kutlačom vodu preko tela i brisala leđa peškirom. Nije podizala pogled, izbegavala je da gleda mišiće i ožiljke. Piljila je u svoje šake, koje su na muškarčevoj koži išaranoj crnim pločicama izgledale kao da su providne.

Onda ga postavi da sedi ispred ogledala i očešlja mu osušenu kosu. Krišom baci pogled na njegovo lice. Nije ga prepoznala bez šlema. Možda to i nije bio muškarac na koga je naletela u hodniku. I on je nju posmatrao u ogledalu. Ona okrenu glavu.

„Tvoja porodica je od sada pod mojom zaštitom“, reče joj. Tada joj se prvi put obratio od prethodne večeri. „Uzmi svoje stvari. Polazimo.“

Imala je tako veliku knedlu u grlu da joj je bilo muka.

„Ti si mene odabrala“, reče on gledajući u ogledalo.

Od svih porodičnih dragocenosti, uzela je samo citru sa sedam žica gospe Caj Jan. U kola se popela plaćući i stežući instrument u rukama.

Mazga je usporila. Mlada Majka sada razaznaje zvuk ostalih kola koja prevoze žene i namirnice. Vetar pomera zastor i ispunjava joj nozdrve mirisom kiše. Jadikuje i tutnji kao citra njenog oca.

Kiša pljušti. Kapi udaraju u platno, podsećaju je na oštar zvuk mandoline sa četiri žice, dedin omiljeni instrument. Mlada Majka zatvori uši. Večeras su se mrtvi vratili na zemlju. Jezdeći po oblacima, njen deda i otac sviraju u duetu svoje omiljene instrumente. Najavljuju li joj rođenje ili smrt?

Utroba joj se nekoliko puta zgrči, nateravši je da zakrklja. Kola se zaustave. Vojnik podigne zastor. Izvuče je bez reči, držeći je ispod miške, i ponese kao vreću pirinča. Htela bi da raspori trbuh rođenim rukama. Kiša je šiba po licu iskrivljenom od bola i ulazi joj u usta. Pije je da bi se smirila. Vojnik udari snažno nogom u neka vrata. Zapahne je smrad. On je spusti na gomilu slame u štali i ode. Mlada Majka pipa oko sebe i puzi. Dahćući, skine donje rublje i raširi noge. Butine joj se raspadaju. Onesvesti se.

Kad ponovo otvori oči, u mraku razazna žene koje su se uzmuvala i bivolice koje muču.

„Gde smo...?“, upita.

Jedna žena joj stavi ruku preko usta.

Čuju se metalni zvuci ujednačenog ritma. Priljubivši oko uz pukotinu na zidu, vidi da je kiša prestala. Mnogobrojne buktinje lelujaju u noći i vojnici se bore sabljama. Ponovo počinju grčevi. Priguši vrisak. Žene se bace na nju, prekriju joj lice parčićima tkanine otkinutim sa njihovih haljina. Grudi joj se šumno podižu i telo joj se kupa u znoju. Povici muškaraca sve su bliži. Iz sve snage grize platnenu loptu koju su joj strpali u usta. Zuji joj u ušima. Čuje samo sopstveno srce koje ubrzano kuca i snažno lupa,